

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.102>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Коломієць Н.В.,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального права та правосуддя
Національного університету «Чернігівська політехніка»
ORCID: 0000-0001-5609-2651

Ющенко М.С.,

студентка 2 курсу магістратури юридичного факультету
Національного університету «Чернігівська політехніка»
ORCID: 0000-0003-3004-0639

Коломієць Н.В., Ющенко М.С. Особливості проведення досудового розслідування у кримінальному провадженні зарубіжних країн.

Наукова стаття присвячена визначенню окремих особливостей порядку проведення досудового розслідування у кримінальному провадженні зарубіжних країн. Встановлено витоки виокремлення «попереднього розслідування» як окремої стадії кримінального процесу, а також прослідкований взаємозв'язок національних правових традицій та типів правових систем з відповідними стандартами, притаманними кримінальному процесу.

Здійснено аналіз кримінального процесуального законодавства Федеративної Республіки Німеччина, Королівства Іспанія, Великої Британії та Французької Республіки. Досліджено основні аспекти досудового розслідування та дізнання ФРН. Встановлено з чого розпочинається кримінальне провадження, як налаштована взаємодія в роботі прокурорів і поліцейських, що являє собою вільне доказування. Акцентовано увага на видах підозр залежно від ступеню вірогідності та функціонального призначення.

Визначено, що досудове розслідування як самостійна стадія кримінального провадження, відповідно до Кримінально-процесуального закону Іспанії, завжди є першою у кримінальному процесі. Однак, при цьому, дізнання жодним чином формально не відокремлюється від досудового розслідування. Прокурор і слідчий суддя об'єднанні спільною метою встановити особу, яка вчинила злочин і зібрати необхідні докази. Також вказані особливості даної стадії залежно від виду провадження.

Розглянуто характерні риси кримінального провадження Великої Британії, яке взагалі не містить стадії досудового розслідування. Незважаючи на можливість сторони захисту самостій-

но збирати докази, діяльність поліції вважається позапроцесуальною, а тому всі зібрані ними фактичні дані потребують пред'явлення мировому судді й їх подальшого закріплення.

Окреслено становище та порядок початку розслідування за законодавством Франції. Її кримінальний процес розглядає дізнання та попереднє слідство як окремі самостійні стадії. В першу чергу проводиться дізнання, потім порушується кримінальне переслідування, після чого починається попереднє слідство.

В підсумках статті підкреслюється необхідність злагодженої роботи правоохоронних органів на засадах верховенства права, законності та справедливості. Аргументована необхідність застосування досвіду зарубіжних країн при вдосконаленні досудового розслідування України.

Ключові слова: досудове розслідування, попереднє слідство, дізнання, кримінальне провадження, підозра, прокурор, поліція.

Kolomiets N., Yushchenko M. Features of pre-judicial investigation in criminal proceedings in foreign countries.

The scientific article is devoted to the definition of certain features of the procedure for conducting a pre-trial investigation in criminal proceedings of foreign countries. The origins of the separation of the «preliminary investigation» as a separate stage of the criminal process are established, as well as the relationship of national legal traditions and types of legal systems with the corresponding standards inherent in the criminal process is traced.

The analysis of the criminal procedural legislation of the Federal Republic of Germany, the Kingdom of Spain, Great Britain and the French Republic was carried out. The main aspects of the pre-trial investigation and inquiry of the Federal Republic of Germany have been studied. It has been established where criminal proceedings begin, how the

interaction between prosecutors and police officers is configured, which is free evidence. Attention is focused on the types of suspicions depending on the degree of probability and functional purpose.

It was determined that the pre-trial investigation as an independent stage of criminal proceedings, according to the Criminal Procedure Law of Spain, is always the first in the criminal process. However, at the same time, the inquiry is in no way formally separated from the pre-trial investigation. The prosecutor and the investigating judge are united with the common goal of identifying the person who committed the crime and collecting the necessary evidence. The specifics of this stage depending on the type of proceedings are also indicated.

The characteristic features of criminal proceedings in Great Britain, which do not include the stage of pre-trial investigation at all, are considered. Despite the possibility of the defense party to collect evidence independently, the police's activities are considered extra-procedural, and therefore all the factual data collected by them need to be presented to the magistrate and their further confirmation.

The position and procedure for starting an investigation under French law is outlined. Her criminal process considers inquiry and preliminary investigation as separate independent stages. First of all, an inquiry is conducted, then a criminal prosecution is initiated, after which a preliminary investigation begins.

The conclusion of the article emphasizes the need for coordinated work of law enforcement agencies based on the principles of the rule of law, legality and justice. The necessity of applying the experience of foreign countries in improving the pre-trial investigation of Ukraine is argued.

Key words: pre-trial investigation, preliminary investigation, inquiry, criminal proceedings, suspicion, prosecutor, police.

Постановка проблеми. З 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації в Україні діє правовий режим воєнного стану, введений відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану». На жаль, кожен день країна-агресор вчиняє нові й нові кримінальні правопорушення на території нашої держави, які порушують права й свободи наших громадян. Тому, в наш час охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, забезпечення швидкого, повного й неупередженого розслідування і судового розгляду має особливе значення. Як ніколи важливою є й стадія досудового розслідування, яка повинна ефективно усебічно, повно та неупереджено досліджувати обставини кримінального провадження. Враховуючи вищевикладене, досить актуальним та доцільним є дослідження досвіду за-

рубіжних країн з проведення досудового розслідування. Адже виокремлення і вивчення позитивних напрацювань зарубіжних країн у напрямку досудового розслідування в подальшому можуть відкрити нові шляхи вдосконалення кримінального процесуального законодавства нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження та порівняння стадії досудового розслідування у кримінальних процесах різних країн міститься у наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених, серед яких В. Термецький, О. Вакулік, З. Галаван, А. Молдован, Я. Бурлака, О. Сапін, М. Шумило, А. Михайлюк, А. Максименко, В. Бажанов, В. Юрчишин та інші.

Метою даної статті є дослідження особливостей порядку проведення досудового розслідування у кримінальному провадженні зарубіжних країн.

Виклад основного матеріалу. Досудове розслідування як стадія кримінального провадження пройшло досить складний та тривалий шлях свого становлення та розвитку. Перші згадки про «попереднє розслідування» можна знайти ще у праві Афінської держави за часів Афінської демократії (510-322 рр. до н. е.), коли почали поділяти кримінальний процес на відповідні стадії. Кримінальний процес Римської держави також виокремлював стадію аналогічну сучасному досудовому розслідуванню, вона носила назву «попереднє провадження». У подальшому, запозичуючи положення Римського права, європейські держави продовжили виокремлювати окремою стадією досудове розслідування [1, с. 151].

Економічне зростання, науково-технічний розвиток та вимоги часу сприяли і продовжують сприяти вдосконаленню стадій кримінального провадження. При цьому, досудове розслідування у зарубіжних країнах значним чином спирається на встановлені стандарти кримінального процесу, які враховують національні правові традиції та тип правової системи.

До прикладу, Федеративна Республіка Німеччина відноситься до романо-германської правової системи, саме тому правові норми, закріплені в кодифікованих нормативних актах мають неабияке значення. Основним джерелом німецького кримінально-процесуального права є Кримінальний процесуальний кодекс ФРН (Strafprozessordnung für die Bundesrepublik Deutschland) (далі – КПК ФРН), який прийняли ще у 1877 році. За свою 140-річну історію кодекс зазнав значної кількості змін і доповнень, проте науковці зазначають, що німецьке кримінально-процесуальне законодавство є досить стабільним та динамічним, адже воно продовжує поступово розвиватися і доповнюватися, враховуючи вимоги сьогодення [2, с. 113].

Процедура досудового розслідування формалізована й регулюється КПК ФРН. Необхідно від-

мітити, що згаданий вище кодекс не вказує коли саме кримінальне провадження вважається розпочатим, проте, проведення процесуальних дій дозволяється лише з моменту надходження заяви про вчинення злочину. Досудове ж розслідування розпочинається після отримання інформації про вчинення злочинного діяння [3, с. 112].

Враховуючи відсутність значних роз'яснень щодо проведення досудового розслідування у КПК ФРН, для науковців є дивним, що саме розслідування злочинів на практиці є досить ефективним. Вони вважають, що причиною цьому є чітка організаційна побудова органів кримінальної юстиції в комплексі з гарно налагодженою взаємодією прокурорів з судовими слідчими, судом та «допоміжними службовцями прокуратури», які, по суті, є поліцейськими [4, с. 134].

Досудове розслідування у ФРН у формі дізнання (*vorbereitende Untersuchung*) здійснюється поліцією під керівництвом прокурора. Судовий слідчий, який є аналогом слідчого судді в Україні, бере епізодичну участь у досудовому розслідуванні через легалізацію доказів та прийняття найважливіших рішень у справі (наприклад, арешт). Прокурор же є відповідальним за координацію всього процесу розслідування. Він розпочинає кримінальні провадження, після чого досудове розслідування зазвичай здійснюється поліцією.

Слід розуміти, що поліція лише виконує доручення прокурора взяти на себе ініціативу в проведенні розслідування, однак, в окремих випадках вона може самостійно ініціювати розслідування для попередження заплутаних справ. Досудове розслідування найважливіших і найскладніших справ прокурор здійснює самостійно, надаючи вказівки по виконанню процесуальних та інших дій поліції. Загалом, прокуратура виступає у ролі гаранта законності. Саме тому, КПК ФРН наділяє прокурора широким колом повноважень у досудовому розслідуванні.

Одним із основних завдань прокуратури є «з'ясування питання про наявність підозри, щоб судити про можливість публічного обвинувачення». Подібну думку висловлює О. Шевцова, вказуючи, що основним завданням прокурорського дізнання є встановлення підозри у вчиненні кримінально караного діяння [5, с. 115].

Німецькому кримінальному процесу притаманна відсутність детально регламентованої процесуальної форми дізнання на рівні закону, тому така форма називається вільним доказуванням. Останнє є підготовкою до доказування в суді, а збір доказів замінюється пошуком носіїв інформації, які тільки при судовому розгляді справи можуть стати доказами. Це можна пояснити тим, що метою досудового розслідування є визначення ймовірності встановлення фактів у суді на підставі зібраних у процесі дізнання

відомостей, що не мають доказового значення. Підтвердженням цьому є роз'яснення Верховного суду ФРН, який вказує: «Прокуратура не повинна з'ясовувати питання скоєння злочину і винуватості в повному обсязі, у всіх деталях, а має досліджувати лише достатню підозру у вчиненні злочину і винуватість, яка вказує на ймовірність засудження обвинуваченого. Для цього потрібно довести лише деякі обвинувальні моменти, а з'ясування суперечностей між показаннями підозрювано/обвинуваченого й отриманими результатами дізнання покладається на суд» [6]. Тобто, мета вільного доказування полягає у встановленні відсутності або наявності достатньої підозри у вчиненні кримінально-карного діяння для вирішення питання про початок публічного обвинувачення [7, с. 199].

Незважаючи на важливість поняття «підозри» у кримінальному процесі ФРН, його законодавче визначення відсутнє. Проте, за ступенем вірогідності та функціональним призначенням розрізняють три види підозри: просту, достатню й серйозну. Проста підозра необхідна для початку розслідування. Це означає, що повинна бути хоча б мінімальна ймовірність вчинення кримінально-карного діяння, але має місце сумнів щодо здійснення протиправних дій [8, с. 237]. Достатня підозра має вказувати на факти, які при використанні практичного досвіду відзначать можливість засудження обвинуваченого судом на основі беззаперечного доказування. Мають бути доведеними лише деякі обвинувальні моменти. Серйозна ж підозра тягне за собою застосування тримання під вартою, а тому наявна підозра повинна бути високою на момент розслідування і має вказувати на вчинення злочину обвинуваченим та велику вірогідність засудження його судом [9, с. 152].

Враховуючи вищевикладене, стає зрозумілим, що тягар доказування повністю покладається на суд. Тому, результати слідчих дій є лише орієнтуючою інформацією для суду, а не джерелом доказів. Однак, прокурор має встановлювати як істотні обвинувальні, так і виправдувальні докази для їх подальшого вручення суду [10, с. 242]. Слід відмітити, що ст. 60 КПК ФРН наголошує на неприпустимості застосування заходів, якщо таким чином порушуються особливі федеральні положення про застосування заходів або відповідні положення законодавства федеральних земель [11].

У свою чергу, Кримінально-процесуальний закон (далі – КПЗ Іспанії) Королівства Іспанія (*Ley de enjuiciamiento criminal*) також виокремлює самостійною стадією кримінального провадження досудове розслідування. У зв'язку з необхідністю всебічного, повного й об'єктивного розгляду кримінальної справи в суді та її вирішення по суті виникає потреба у проведенні досить об'ємної та

кваліфікованої підготовчої роботи, яка відповідно до законодавства покладається на слідчі органи на стадії досудового розслідування. Дана стадія завжди є першою у кримінальному процесі, тому саме у цей період збираються, досліджуються, оцінюються й перевіряються докази з метою попередження та запобігання вчиненню злочинів, їх розкриття, встановлення об'єктивної істини, забезпечення правильного застосування закону.

Відповідно до ст. 299 КПК Іспанії під час досудового розслідування відбувається підготовка справи, встановлюються факти вчинення злочинів і виявляються всі обставини, які свідчать про це [12]. Необхідно відмітити, що форми досудового розслідування не передбачаються, тобто дізнання жодним чином формально не відокремлюється від досудового розслідування. Процедура ж розслідування злочинів формалізована, тому обов'язково повинна чітко письмово фіксуватися у відповідних документах.

Прокурор і слідчий суддя при проведенні досудового розслідування об'єднанні однією метою, якою є встановлення особи, що вчинила злочинне діяння, збиранням доказів, яких у сукупності буде достатньо для засудження винної особи [13, с. 26].

Необхідно звернути увагу й на те, що певні особливості стадії досудового розслідування зумовлені видом провадження, яких нараховується п'ять. Першим є провадження щодо злочинів невеликої тяжкості, яке застосовується до малозначних злочинів і не передбачає проведення досудового розслідування. Розгляд справи здійснює слідчий суддя. Другий – пришвидшений порядок досудового розслідування щодо злочинів середньої тяжкості. Обов'язок проведення розслідування покладається на поліцію, яка готує рапорт і направляє його черговому слідчому судді. Третім є скорочений порядок, за якого слідчий суддя проводить розслідування, а поліції може бути надано певні повноваження (складання початкового рапорту, розслідування деяких категорій злочинів тощо). Четвертий вид представлений звичайним провадженням щодо справ про тяжкі злочини, інший порядок щодо яких не встановлений законом. Керівництво досудовим розслідуванням покладено на слідчого суддю, який під час слідства ухвалює рішення про оголошення підозри особі і кваліфікує злочинне діяння. Й останнім є досудове розслідування справ, які підлягають судовому розгляду судом присяжних. Контроль за їх розслідуванням здійснює слідчий суддя [12].

На противагу вищевикладеному, існує досить багато держав, яким не притаманне виокремлення окремої стадії досудового розслідування. Однією з них є Велика Британія, яка відноситься до англо-саксонської системи права і не має

кодифікованого кримінально-процесуального законодавства.

Англо-саксонський кримінальний процес ніколи не мав поділу на досудове розслідування і розгляд справи у суді. Тобто, досудове розслідування як стадія кримінального провадження відсутня. Англійські юристи вважають, що звичне для нас досудове розслідування має адміністративну природу і нічим не відрізняється від оперативно-розшукового провадження [4, с. 136]. Така особливість кримінального процесу пов'язана з тим, що у англо-саксонських країнах кримінальний процес розпочинається лише з моменту, коли справа, сформована за межами кримінальної процесуальної діяльності, надійде у провадження суду. Також кримінальний процес не розглядається у якості публічного провадження, яке здійснюється спеціальними державними органами незалежно від волі сторін. Через це немає необхідності у використанні особливих кримінальних процесуальних форм і способів підготовки справи до судового розгляду, що більшою мірою усуває формалізацію.

Кримінальне провадження розпочинається за зверненням потерпілої особи. Основною формою проведення розслідування злочинів є поліцейське розслідування. На поліцію покладаються обвинувальні функції, збирання обвинувальних доказів, застосування запобіжних заходів.

Отримавши інформацію про здійснення злочину, поліція займається перевіркою отриманих відомостей, встановленням особи правопорушника, збирає докази та може застосовувати заходи процесуального примусу. Необхідно відмітити, що прямої законодавчої регламентації діяльності поліції по збору матеріалів про вчинений злочин немає, тому у своїй роботі вони керуються відомчими актами міністерства внутрішніх справ, які постійно піддаються змінам [14, с. 133]. Враховуючи те, що поліція та інші органи, які проводять розслідування не зобов'язані розслідувати справу всебічно, повно і об'єктивно, сторона захисту має право самостійно займатися пошуком доказів, які будуть виключати винуватість обвинуваченого чи пом'якшувати його відповідальність. Таким чином, злочини розслідується двома «паралельними» формами. При цьому, діяльність поліції в кримінальному процесі Великої Британії вважається позапроцесуальною, тому зібрані нею фактичні дані формально не визнаються доказами, доки не будуть пред'явлені мировому судді (магістрату) й закріплені ним [9, с. 165].

Кримінальний процес Франції також не містить такого поняття як «досудове або попереднє розслідування», тому його форми у вигляді дізнання та попереднього слідства розглядаються як окремі автономні стадії кримінального судочинства, які не мають родового поняття. Необхідно відмітити, що стадії попереднього слідства пере-

дує стадія порушення публічного позову (кримінального переслідування), яка завжди йде тільки після дізнання. Таким чином, спочатку проводиться дізнання, потім порушується кримінальне переслідування, за яким йде попереднє слідство (у справах про злочини) [15, с. 22].

Кримінальне провадження Франції зазвичай починається зі стадії «поліцейського» дізнання, яка розпочинається з моменту отримання або виявлення інформації про вчинення протиправного діяння [8, с. 238]. На думку Ф. Депорта та Л. Лазерга дізнання являє собою сукупність дій судової поліції під керівництвом прокурора, до моменту прийняття рішення про переслідування, з метою підтвердження наявності кримінально-каранного порушення, збору доказів і встановлення правопорушника [16, с. 172].

Проведення дізнання розпочинається з ініціативи судової поліції, або з ініціативи прокурора, якому вона підпорядкована. При цьому, початок кримінального процесу, як і початок дізнання не фіксується жодними процесуальними актами, так як фіксуючі дії законодавчо не передбачені. Провадження дізнання є необхідним для встановлення фактів вчинення кримінального правопорушення та його ознак. Його метою є швидке розкриття злочину, відшукування доказів, їх закріплення, виявлення і розшук підозрюваних, здійснення невідкладних процесуальних дій, підготовка для прокурора необхідних матеріалів для ухвалення рішення про порушення кримінального переслідування й кваліфікації відповідного діяння [4, с. 134; 15, с. 24]. Проте, необхідно зауважити, що дізнання не виступає обов'язковою стадією кримінального процесу Франції.

Стадія попереднього слідства (instruction preparatoire) вважається науковцями найбільш значною частиною всього кримінального процесу. Особливістю даного слідства є судовий характер, так як воно здійснюється суб'єктами суддівського корпусу. Також їй притаманна всеохоплюваність процесуальної діяльності та пошуковий характер. Виокремлюються й принципи організації попереднього розслідування, до яких відносять наявність професійних слідчих органів, їх спеціалізація й неупередженість.

Судові слідчі органи для здійснення попереднього слідства утворюють дві інстанції. Першу інстанцію складає судовий слідчий (аналог слідчого судді), суддя по свободах та ув'язненню, суддя у справах неповнолітніх. До другої інстанції відноситься слідча камера. Судовий слідчий володіє подвійним статусом, він є членом суддівського корпусу (магістратом) і, власне, слідчим суддею. При цьому, він цілком володіє статусом судді, і його компетенція обмежується справами, підсудними суду, але йому необхідно розмежовувати судові та пошукові повноваження. Судовий слідчий проводить слідчі дії, які передбачаються законом

і на його думку є необхідними для встановлення істини. Крім цього, він зобов'язаний збирати обвинувальні та виправдувальні докази, здійснювати доказування і дотримуватись встановленого порядку проведення слідчих дій [15, с. 26].

Висновки. Отже, можна дійти до висновку, що розвиток розслідування в сучасному світі відбувається зі збереженням особливостей процесу розслідування та з урахуванням національних правових традицій. Якісне проведення досудового розслідування і ефективна боротьба зі злочинною діяльністю в першу чергу залежить не від кількості органів, на які покладаються відповідні функції, а від їх злагодженості в роботі, яка здійснюється на засадах верховенства права, законності та справедливості. Цей досвід може стати в нагоді при вдосконаленні досудового розслідування нашої держави в напрямі наближення до кращих сучасних світових стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Столітній А.В. Місце досудового розслідування у системі стадій кримінального провадження. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. № 36. С. 151-154.
2. Калінніков О.В. Порівняльний аналіз кримінального провадження *in absentia* в законодавстві ФРН та України. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2020. № 2. С. 112-123.
3. Сапін О.В. Процесуальна діяльність прокурора на досудовому розслідуванні за законодавством України та Федеративної Республіки Німеччина. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. № 10. С. 111-113.
4. Вакулік О.А. Особливості кримінальної процесуальної регламентації вирішення питання про початок кримінального судочинства в Україні та зарубіжних країнах: порівняльний аналіз. Вісник пенітенціарної асоціації України. 2017. № 1. С. 132-139.
5. Шевцова О. Прокурор у кримінальному процесі Федеративної Республіки Німеччина. Вісник прокуратури. 2012. № 9. С. 114-124.
6. Зінченко Є. Спроба сумістити в новому кримінальному процесуальному законі різні моделі доказування може похитнути принципи судочинства. 2012. URL: <https://zib.com.ua/ua/7436.html> (дата звернення: 17.12.2023).
7. Шумило М.Є., Кубрак П.М. Німецька модель досудового розслідування та використання її елементів в оптимізації підготовчого провадження у кримінальному процесі України. Нове українське право. 2022. № 3. С. 195-205.

8. Максименко В. Початок досудового розслідування: порівняльно-правовий аспект. Підприємство, господарство і право. 2017. № 5. С.236-240.
9. Молдован А.В. Порівняльне кримінально-процесуальне право: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
10. Найда В.О., Мартовицька О.В. Процесуальний статус органів досудового розслідування в Німеччині. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування: тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 листоп. 2019 р.). Харків, 2019. С. 241-242.
11. German Code of Criminal Procedure. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html#p1459 (дата звернення: 17.12.2023).
12. Ley de Enjuiciamiento Criminal. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036> (дата звернення: 17.12.2023).
13. Теремецький В.І. Досудове розслідування: зарубіжний досвід та практика застосування в Україні. Журнал східноєвропейського права. 2019. № 69. С. 20-29.
14. Бурлака Я.А. Процесуальний статус слідчого за законодавство деяких зарубіжних країн. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики ХХІ століття: тези доп. учасників III Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 19 черв. 2020 р.). Харків, 2020. С. 132-134.
15. Микитин Ю.Л. Проведення на досудових стадіях кримінального процесу Франції та України. Науково-інформаційний вісник. 2010. № 2. С. 23-27.
16. Михайлюк А.М., Шумило М.Є. Функціональна структура досудового розслідування у КПК Франції та України (порівняльно-правове дослідження). Вісник кримінального судочинства. 2018. № 1. С. 170-180.